

WOORDWIJS

Ouderen zijn onmisbaar in de gemeente

Thijs Tromp

Oudere mensen zijn wijs. Verstand komt met de jaren. Hoe ouder, hoe wijzer. Als je een probleem hebt waar je mee worstelt, kun je het beste naar een ouder iemand gaan voor een oplossing. Want bij zo iemand heb je de beste kans om een wijs advies te krijgen. Het is de vraag of dit in werkelijkheid ook zo is. Is dit de manier waarop tegen ouderdom wordt aangekeken?

Negatieve visie

De Griekse filosoof Aristoteles heeft een minder positieve visie op ouderdom. Hij noemt de volgende eigenschappen. Ouderen zijn cynisch, achterdochtig, gierig, laf, op zichzelf gericht en zelfingenomen. Ze praten alleen maar over het verleden en maken veel ruzie. En hij is niet de enige die er zo over denkt. Een negatieve visie op ouderen en op de ouderdom is van alle eeuwen. Er bestaan gravures waarop de zogenaamde trap des ouderdoms staat afgebeeld. Vanaf links gaat de trap omhoog. Steeds krachtiger en sterker worden de figuren die de trap beklimmen. De hoogste trede is voor de vijftigjarigen. Daarna gaat het bergafwaarts. De figuren die op de dalende treden worden afgebeeld, zijn telkens krommer en gebrekkiger. Bij de zeventig- en tachtigjarigen staan vaak de woorden 'grijs' en 'nooit wijs'. Ook in onze tijd hoor je negatieve geluiden. Ouderen zouden star zijn, houden de vooruitgang tegen, kunnen niet meer meekomen, zijn afhankelijk en kosten geld. Positieve geluiden over ouderen hoor je doorgaans minder.

Zelfbeeld

Ouderen doen er zelf ook aan mee. De ouderen die je bijvoorbeeld ziet in reclamespotjes op de televisie, zijn fit, vitaal, joggen met hun Golden Retriever, fietsen met bewonderenswaardig tempo door een veel te groen landschap, maken verre reizen of maken een dansje voor de MacDonalDs. Het lijkt er soms op dat ouderen hun ouderdom voor zich uit schuiven. Ze vinden het prettig als iemand zegt: 'Oh, maar u ziet er helemaal niet oud uit!' Het lijkt wel alsof er een soort schaamte rondom oud worden en oud zijn is ontstaan.

Neem, voor u verder leest, eens een pen en papier, en schrijf eens op waar u aan denkt bij ouder worden en oud zijn. Vergelijk uw resultaten later eens met die van een ander.
--

Aftakeling

Het is trouwens niet zo verwonderlijk dat oud worden en oud zijn vaak een negatieve bijklank krijgen. Want laten we reëel zijn, de ouderdom komt met gebreken. Er is wel degelijk sprake van aftakeling en het minder worden van mogelijkheden. De spieren worden slapper, het lopen gaat moeilijker, de blaas werkt niet meer zo goed. En deze ongemakken kunnen eenvoudig worden aangevuld met ernstiger klachten. Hartfalen, een haperend geheugen, een gebroken heup, een hersenbloeding, ach u weet het zelf wel.

Ook de Bijbel romantiseert de ouderdom niet, maar spreekt heel reëel over aftakeling en de kwalen van het ouder wordende lichaam. Toen koning David oud geworden was en hoogbejaard, kon hij het maar niet warm krijgen, hoewel men hem goed toedekte. Daarom werd een jonge vrouw gezocht om bij hem te liggen en hem op te warmen (1 Kon. 1:1-4). In Prediker 12 wordt de aftakeling reëel beschreven.

Lees Prediker 12. Waarom zou er aan dit stuk een oproep aan jongeren voorafgaan, over het van het leven te genieten? Heeft dat iets met aftakeling te maken?

Kwetsbare positie

In de Bijbel krijgen we een beeld van de kwetsbare positie van ouderen. Op veel plaatsen wordt gewaarschuwd tegen het verdrukken van weduwen. Natuurlijk waren niet alle weduwen oud, maar een deel van hen zal zeker oud zijn geweest. Meestal waren de weduwen zonder geld of invloed. Ze hadden bescherming nodig. God werpt Zich op als de beschermer van de wees en de weduwe (en ook van de vreemdeling en de arme). Wie aan hen komt, komt aan Hem (zie bijvoorbeeld Ex. 22:21-26; Ps. 68:6). Die oproep zal niet voor niets zijn geweest. En dat blijkt ook wel, als je de profeten leest. Veel profeten moeten het oordeel over het volk aankondigen, omdat de rechten van de wees en de weduwe met voeten getreden worden (Jes. 1:23). Kennelijk beschouwt God de bejegening van armen en kwetsbare mensen in het volk, maar ook buiten het volk, als graadmeter van rechtvaardigheid. Heeft een arme of een weduwe dan een streepje voor bij God? Ik denk niet dat je dat zo hoeft te zeggen, maar het hoort bij het karakter van God dat Hij Zich ontfermt over de arme en de kwetsbare die naar Hem roepen. Zo heeft Hij ook het volk Israël uit Egypte verlost. Een volk dat leeft van die bevrijding, kan het gewoon niet maken om vervolgens zelf een onderdrukker te worden. Bij veel oproepen om te denken om de vreemdeling, de wees en de weduwe staat de opmerking: want u moet niet vergeten dat u zelf vreemdeling bent geweest in een vreemd land.

Het vijfde gebod

Maar er valt over ouderen vanuit de Bijbel meer te zeggen dan alleen te wijzen op aftakeling en kwetsbaarheid. Welke positie namen ouderen in, of liever, welke positie hoorden ze in te nemen? In Leviticus 19:32 staat: 'Voor het grijze haar zult u opstaan en de oude zult u eer bewijzen.' Met dat opstaan werd uiteraard niet gedacht aan overvolle treinen, waar mensen met een 60+-kaart altijd een zitplaats zouden moeten hebben. Het gaat om respect voor ouderen. Natuurlijk heb je het dan ook over de bescherming van de kwetsbaren, waar ik hierboven over schreef. Maar het gaat om meer. Ouderen verdienen hun eerbied ook vanwege de taak en de positie die zij hebben.

Die liggen in het verlengde van het vijfde gebod. Eer uw vader en uw moeder. In de Bijbel wordt aan dit gebod veel waarde gehecht, kijk bijvoorbeeld maar eens naar Exodus 21:15; Leviticus 20:9, Spreuken 30:17 en Efeziërs 6:1. Waarom? Onze God maakt geschiedenis. Wie God wil leren kennen, moet de Bijbel lezen. Al lezend tref je verhalen aan over Gods weg met mensen. Verhalen over het volk Israël en verhalen over Jezus Christus. Over hoe God met zijn schepping, met zijn volk, met zijn Zoon en met de kerk omgaat. Wie God wil leren kennen, moet weten wat God doet en gedaan heeft. Hoe Hij mensen redt, hoe Hij mensen straft, hoe Hij Zich boos maakt over onrecht, wat Hij aan mensen belooft en hoe Hij zijn beloften nakomt. Je leert God kennen uit de verhalen over God in de geschiedenis.

Vertellen

In Jozua 4 wordt verteld dat God na de overtocht opdracht geeft om stenen op de oever van de Jordaan neer te zetten. Die stenen zouden in de toekomst aanleiding geven om het verhaal van de bevrijding uit Egypte te vertellen. Als kinderen aan hun ouders zouden vragen: 'Zeg mam, zeg pap, waarom staan die stenen daar?', dan konden de ouders het verhaal vertellen. Hetzelfde gold voor de paasmaaltijd. Dat was ook een herinneringsmaal: het verhaal moest verteld worden. De ouders (maar je kunt ook lezen: de ouderen) hebben een belangrijke taak in het doorvertellen. Ze vertellen de verhalen van vroeger, maar voegen ook hun eigen verhaal

in, in het verhaal van God met mensen. Zo krijgt het verhaal concreet handen en voeten ook in onze tijd.

De schrijver van Psalm 71 is oud. Hij vraagt God om hem, ook in zijn ouderdom, niet te verlaten. Zodat hij kan doorgaan met het vertellen aan anderen wie God is, wat Hij heeft gedaan en wat God in zijn leven nog steeds voor hem doet. Ouderen hebben een belangrijke taak bij het doorvertellen. Niet omdat zij meer van bijbelse geschiedenis weten. Maar ze hebben wel meer levenservaring. Zij kunnen uit hun eigen levenservaring vertellen dat God niet alleen van vroeger is, maar ook nu nog aanwezig is. Hoe Hij wonderen doet, hoe Hij zonde vergeeft, troost geeft, kracht geeft om anderen te steunen, en hoop, moed en geduld geeft en hun gebeden verhoort. Het gaat om het doorgeven van hun geloofservaring. God gebruikt daar mensen voor. Mensen vertellen de oude verhalen en laten zien dat het verhaal doorgaat, ook in hun leven. Daarmee nodigen ze anderen uit, om ook mee te gaan.

Lees Titus 2:1-8. Daarin staat dat ouderen een voorbeeldfunctie hebben. Door voor te leven hoe een christelijk leven eruit ziet, lokken ze anderen en steunen ze de jongeren in het christelijke leven.

Hoe is dat in uw gemeente? Zijn er voorbeeldige ouderen, of staan ze aan de zijlijn?

Traditie

We hebben het dan over traditie. Traditie is een heel beweeglijk woord. Het betekent: overbrengen en doorgeven. Traditie is van groot belang voor een levend geloof. Gereformeerden kijken altijd een beetje kritisch naar het woord 'traditie'. De roomsen hebben naast de Bijbel de traditie. Wij niet. Wij hebben de Bijbel alleen, sola Scriptura. Daar wil ik niks vanaf doen. Traditie heeft ook niet hetzelfde gezag als de Bijbel. Maar we hebben de heiligen uit de christelijke traditie wel nodig. Niet om hen te aanbidden. Maar wel om van ze te leren. De schrijver van de brief aan de Hebreeëen wijst daarop. Wij zijn omringd door een wolk van getuigen. En die wolk wordt nog steeds groter. De briefschrijver vertelt hoe het geloof in het leven van die heiligen heeft gewerkt. En de lijst van getuigen wordt nog steeds langer. Er zijn veel verhalen te vertellen, uit de Bijbel, de traditie en ook uit de levenservaring van de schakels tussen de generaties, de ouderen van nu.

De tijden veranderen

Elke tijd is anders. Elke tijd biedt zijn eigen kansen en verleidingen. Elke keer moeten wij als christenen weer kijken hoe wij in onze omstandigheden trouw kunnen blijven aan God. We kunnen het gedrag van onze voorouders niet zomaar kopiëren. Elke keer moeten we nieuwe dingen bedenken om hetzelfde te doen als de heiligen voor ons. In allerlei heel concrete en soms onbelangrijke dingen wordt dat zichtbaar. Kijk bijvoorbeeld maar eens naar de liturgie. Een eredienst van nu is anders dan vroeger. Is dat goed? Is dat fout? Welke veranderingen zijn nodig om trouw te blijven aan God? Welke veranderingen verwijderen ons juist van God? Het kan heel goed zijn om dan naast de Bijbel verhalen uit de traditie naar voren te halen. Daarin kun je zien hoe men vroeger met vergelijkbare zaken heeft geworsteld. En wat daarin goed was, maar vooral ook wat daarin niet goed was. Zien dat we zondaars zijn, is vaak al heel leerzaam.

- Het gesprek tussen de generaties, hoe gaat dat in uw gemeente?
- Zijn er vormen te bedenken die het gesprek tussen de generaties kunnen bevorderen?

Traditioneel, niet ouderwets

Ouderen en jongeren in de kerk hebben elkaar nodig. De jongeren worden getraind om christen te zijn in de cultuur van nu. De ouderen hebben al veel gezien. God geve dat ze

traditioneel zijn en niet ouderwets. Dat ze de ontwikkelingen van nu kunnen plaatsen in een lange rij verhalen van vroeger. Dat ze kunnen relativiseren en dat ze op het juiste moment kunnen waarschuwen voor verkeerde tendensen. Neem bijvoorbeeld rijkdom. Rijkdom kun je beschouwen als een zegen van de Heer. Maar je kunt je afvragen of de rijkdom in onze tijd niet eerder een verzoeking is dan een zegen. Misschien dat juist dan een van de weinigen in de gemeente, die nog iets weet van de jaren '30, in dat verband iets nuttigs kan zeggen over de verzoeking die in armoede ligt. Dat kan relativiseren en ook opscherpen. Het gaat niet om moralistische vragen. Wel om erop te wijzen dat elke tijd vraagt om eigen keuzes om trouw te blijven aan het Evangelie. We kunnen daarbij veel leren van de keuzes die ouderen hebben gemaakt in hun tijd.

- Kunt u zaken in het christelijke leven bedenken die vroeger heel normaal waren, die zo hoorden, en waarvan we nu zeggen: dat hoeft niet meer, of het zou zelfs dom zijn om dat nu nog te doen?
- Zijn er ook zaken uit het verleden, die we kwijt zijn geraakt, en die in een andere vorm in ere hersteld zouden moeten/kunnen worden?

Onze cultuur

Luisteren naar ouderen ligt niet voor de hand in onze cultuur. Ook niet in de kerk. Nooit in de geschiedenis is er in korte tijd zoveel veranderd als in de eeuw die achter ons ligt. Er zijn mensen die de eerste auto hebben zien verschijnen in het dorp. Voor wie elektriciteit griezelig was. Die de wasmachine als een wonder hebben begroet. Die hoorden dat er ooit misschien computers zouden komen. En nu? Als je even niet oplet, heb je een zwaar verouderde computer en ben je niet meer *compatible*. De tijd gaat hard, en ouderen worden in onze samenleving geholpen om zoveel mogelijk mee te kunnen. Maar ouderen om advies vragen? Of je beter kabel of ADSL kunt nemen? Toch is de wijsheid van ouderen voor de kerk van levensbelang. Het Evangelie is niet bij ons begonnen. God heeft ons aan elkaar gegeven. Ouderen verdienen de eerbied voor hun levenservaring. Ouderen hebben de verantwoordelijkheid voor het overbrengen hoe zij in hun leven geprobeerd hebben trouw te blijven aan God en hoe zij door God zijn vastgehouden. Met het oog op een nieuwe generatie.

Lees 2 Kronieken 10. Ik zou zeggen: zo gaat dat in het leven. Bij de wisseling van de wacht worden de ouderen eruit gegooid en krijgen de jongeren de kans om het beter te doen. Mee eens?

Het kan

In een discussie over veranderingen in de liturgie (gaand avondmaal) sprak ik een oudere die zeer gekant was tegen het 'opleuken' van de kerkdienst. 'Maar', zei hij, 'ik weet dat wij als ouderen verantwoordelijk zijn. We hebben te lang gedacht dat het altijd zo kon blijven. Doordat wij onze verantwoordelijkheid niet tijdig hebben genomen, de tekens van de tijd niet hebben verstaan, zitten we nu met een achterstand waarvan ik niet weet hoe we daarmee om moeten gaan.' Ouderen wijs? Niet allemaal (Job 12:12), maar deze man is het wel, dunkt me. Hopelijk kunnen we elkaar in deze snelle tijd houden bij waar het om gaat: de zekerheid van de dingen die men hoopt en het bewijs van de dingen die men niet ziet, doorgegeven in mensen van vlees en bloed.